

مجموعه مقالات دومین همایش ملی

نقش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی و مردم سالاری دینی

ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر استان فارس

تیرماه ۱۳۸۷

- سرشناسه : همایش نقش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی و مردم سالاری دینی (دومین ، ۱۳۸۷) - شهرار [
- عنوان و نام پدیدآور : مجموعه مقالات دومین همایش ملی نقش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی و مردم سالاری دینی /
- آرکوار (کننده) : ستاد امیرامر به معروف و نهی از منکر استان فارس.
- مشخصات نشر : شهرار: رستار ، ۱۳۸۸.
- مشخصات ظاهری : ۳۹۸ص.
- شابک : ۹۶۴-۹۰۳۹۴-۹۰۰۰۰-۹۷۸
- وضعیت فهرست نویسی : فپا
- موضوع : امر به معروف و نهی از منکر--کنگردها
- شناسه اخزوده : ستاد امیرامر به معروف و نهی از منکر استان فارس
- رده بندی کنگره : ۷۷۱۳۸۷/۳۳۶/۴۸۳
- رده بندی دیجی : ۳۹۷/۳۷۷۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۸۵۷۳۹۹۱

همایش نقش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی و مردم سالاری دینی (دومین ، ۱۳۸۷) - شهرار [

مجموعه مقالات دومین همایش ملی نقش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی و مردم سالاری دینی /

مؤلف : ستاد امیرامر به معروف و نهی از منکر استان فارس

ناشر: رستار

لیتگرافی : پردیس

ناظر چاپ : پردیس

چاپ : دنیا

صفافی : صالامی

نوبت چاپ : اول ۱۳۸۸

شمارگان : ۳۰۰۰ نسخه

شابک : ۹۶۴-۹۰۳۹۴-۹۰۰۰۰-۹۷۸

قیمت : ۳۰۰۰ تومان

فهرست

صفحه	نویسنده	عنوان مقاله
۴		متن سخنرانی آیت الله حائری (در اختتامیه همایش)
۷	دکتر بهرام اخوان کاظمی	نظارت راهکار مهم تحقق امر به معروف و نهی از منکر در مردم سالاری دینی
۳۵	محمد علی ساجدی	جایگاه امر به معروف و نهی از منکر در اندیشه سیاسی فقهی معنوی امام خمینی
۵۸	محسن موحدی	نقش امر به معروف و نهی از منکر در افزایش کارآمدی نظام مردم سالاری دینی
۸۰	مصطفی بخرد	بررسی رابطه امر به معروف و نهی از منکر با اصل جمهوریت نظام اسلامی
۹۸	محبوبه موسایی پور آذر جهرمی	جامع نگری در میان مردم سالاری دینی در حوزه امر به معروف و نهی از منکر
۱۱۱	دکتر رکنی	حقوق شهروندی و پارادوکسی نظام لیبرال دموکراسی
۱۳۱	رضا مجرب فوشچی	آسیب شناسی اجرای فریضه ی امر به معروف و نهی از منکر با تاکید بر ساختار اجتماعی
۱۷۹	وجیهه صالحی	مبانی وموانع جامعه شناختی امر به معروف و نهی از منکر در نظام مردم سالاری دینی
۱۶۹	مریم خدادادی پور	نقش امر به معروف و نهی از منکر در تحقق مردم سالاری دینی و حقوق شهروندی
۲۰۴	سمید زاهد	امر به معروف و نهی از منکر بر تاکید بر حقوق شهروندی
۲۱۷	نحله احسن نیا	نقش امر به معروف و نهی از منکر در تحقق حقوق شهروندی
۲۴۱	میترا شهریاری	شیوه ها و ابزارهای امر به معروف و نهی از منکر در نظام مردم سالاری دینی و تحقق حقوق شهروندی
۲۶۹	محمود فتح آبادی	حقوق شهروندی در سایه نظارت همگانی
۲۹۷	ایمان یاری	نقش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی
۳۲۲	رابمه طهماسبی متصوره کاظمی علی خزائی	امر به معروف و نهی از منکر در تحقق حقوق شهروندی در حکومت مردم سالاری دینی

بسمه تعالی

امر به معروف و نهی از منکر موضوعی است که دامنه آن تعالیم و آموزه های مورد توجه وحی الهی و عقل انسان را که منشأ قوانین مورد نیاز جامعه است شامل می گردد.

از دیرباز پیامبر اکرم (ص)، ائمه اطهار و علماء اعلام و فقهای عظام به تبیین تکلیف و تعیین وظیفه در حوزه های فردی و اجتماعی زندگی انسان ها می پرداختند. ولی با به حاشیه رانده شدن علماء دین توسط حکام جور و شاهان ستمگر روز به روز شمول اجتماعی موضوعات مربوطه به امور فردی تقلیل یافت و توجه فقها به وظایف فردی معطوف گردید تا آنجا که از فروع دین تنها احکام عبادات و معاملات حوزه فردی به تفضیل مطرح می شد و واجبات جهاد، امر به معروف و نهی از منکر و تولی و تبری یا بکلی فراموش و یا در حد بسیار محدود آنهم در مباحث علمی حوزه بصورت تخصصی تدریس می گردید.

شکل گیری انقلاب اسلامی و پیروزی آن فرصتی فراهم کرد که وجوه اجتماعی فراموش شده، مورد توجه و پردازش قرار گیرند. این امر قابل تأمل است که نقش رساله ضمیمه امر به معروف و نهی از منکر حضرت امام (ره) که در سالهای آخر دهه ۴۰ ارائه شده در کنار درس ولایت فقیه ایشان یکی از عوامل مؤثر در پیروزی انقلاب به شمار می روند.

پیروزی انقلاب اسلامی و تهیه و تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فصل آغازینی برای پرداخت وسیع و فراگیر جنبه اجتماعی قوانین و احکام گردید اصل هشتم قانون اساسی که بیان گر وجهی از وجوه حقوق اجتماعی انسانهاست در راستای بسط هر چه بیشتر این موضوع تصویب شده است.

روح کلی حاکم بر قانون اساسی تحقق مردم سالاری دینی و تبیین حقوق شهروندی را به زیباترین شکل مورد توجه تأکید قرار داده و زمینه مشارکت مردم در تصمیم گیری های سرنوشت ساز را فراهم ساخته است. این در حقیقت گویای ظرفیت فوق العاده تعالیم حیات بخش اسلام برای پاسخگویی به نیازهای اصلی جامعه بشری است.

نکته قابل تأمل این که اعمال این اصول و ارکان و منطق حاکم بر آن می تواند بیانگر رابطه اجرایی اصل هشتم قانون اساسی با ساختار مردم سالاری این قانون باشد. از موضوعاتی که در این راستا نیاز به شفاف سازی بیشتر دارد، موضوعاتی همچون مشارکت مردم در تأسیس ساختارهای نظام و نحوه نظارت آنان بر کار کارگزاران، آشنایی با حقوق شهروندی و نحوه نظارت مردم بر

مسئولان نظام و شیوه های احقاق حق، همه و همه از موضوعاتی است که می بایست تبیین نموده و در صدد ارائه راه کار مناسب برای آن بود.

ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر استان فارس در راستای تأمین اهداف فوق الذکر با تعیین و ابلاغ موضوع از طرف معاونت فرهنگی ستاد احیاء مرکز، برگزاری همایشی تحت عنوان نقش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی و مردم سالاری دینی را تصویب نمود و به دنبال آن مدیریت پژوهش با دعوت از معاونت پژوهشی دانشگاه های استان، کمیته علمی همایش را تشکیل داده سپس با تهیه لیستی از عناوین فرعی و برآورد هزینه ی مربوطه در جلسه شورای ستاد که با حضور حضرت آیت اله حائری شیرازی و استاندار محترم تشکیل شده بود، تأیید نهائی را اخذ نمود. مسئولین مربوطه از آن به بعد نیز مسائل و مشکلات آن را پیگیری می نمودند.

پس از آن با برگزاری ۱۴ جلسه کاری، مراحل مختلف فراخوان و داوری بیش از ۴۰۰ مقاله را که ۲۲ چکیده مقاله پذیرفته شده حاصل آن بود و در نهایت ۱۴ مقاله برای ارائه انتخاب گردید، در تیرماه ۸۷ همایشی را به پایان رساند و مجموعه مقاله حاضر، مقالات ارائه شده در همایش فوق الذکر است.

امید است این گام، آغازی برای تداوم حرکت پویای محیط های علمی در جهت تبیین اصول حاکم بر علوم انسانی اسلامی باشد و موضوعات نو و نظریه های بدیع و تازه را باعث گردد.

والسلام

مدیریت پژوهش

ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر استان فارس

متن سخنرانی حضرت آیت الله حائری شیرازی در اختتامیه همایش امر به معروف و نهی از منکر در حقوق شهروندی و مردم سالاری دینی

یکی از ایرادات مهم جوامع دانشگاهی و حکام عالم این است که تعریف درستی از انسان ندارند. به همین دلیل وقتی می‌خواهند در حوزه انسانی اعم از مدیریت جامعه، سیاست، اقتصاد و تربیت تصمیمی بگیرند دارای نظری شفاف و روشن نیستند و علت اساسی زوال حکومتها هم نداشتن تصویری روشن و تعریفی جامع از انسان است.

ما نیز اگر بخواهیم مسئله‌ای را سوژه کار خود قرار دهیم که پای انسان در میان است می‌بایست از سرنوشت کسانی که نسبت به انسان معرفت کاملی نداشته‌اند درس بگیریم و اشتباه آنان را تکرار نکنیم ما می‌بایست به انسان برگردیم و این پرسش را جواب دهیم که انسان کیست؟ اگر این پرسش پاسخ داده شود آن گاه نگاه ما به معروف و حقوق شهروندی نگاهی روشن و شفاف خواهد بود. انسان یک معما است روز اولی که خلقت انسان مطرح شد حتی برای ملائکه هم سؤال ایجاد شد که «اتجعل فیها من یفسد فیها و یسفک الدما و نحن نسبح بحمدک و نقدر لک» (بقره/۳۰) برای فرشته‌ای که تسبیح و تقدیس می‌کند و از گناه دور است خونریزی و فساد انسان برای او پرسش‌انگیز است. گویا فرشتگان می‌گویند این وضع ملکوتی از خونریزی و فساد بهتر است. خداوند در پاسخ ایشان می‌فرماید: «انی اعلم ما لا تعلمون» (بقره/۳۰) من چیزهایی می‌دانم که شما نمی‌دانید «این ما لا تعلمون» چیست؟

تا پاسخ این پرسش داده نشود نمی‌توان به حقوق شهروندی و امر به معروف و نهی از منکر پرداخت در سایه دریافت پاسخ واقعی به این پرسش مقولات یاد شده و دیگر مقولات منتفع خواهند شد. فساد و خونریزی را، ملائکه تهدید می‌دانند ولی خداوند می‌فرماید ما نمی‌توانیم از این تهدید استفاده کنیم فرصت سازی کنیم و این تهدید را به فرصت تبدیل کنیم. هرچه تهدید بزرگتر و خطرناک‌تر باشد حامل فرصت بزرگتری است پس بنابراین با جهاد و کوشش می‌شود تهدید را به فرصت تبدیل کرد (البته برعکس هم می‌توان مشاهده کرد و آن این که اگر دقت نکنیم فرصتها را از دست خواهیم داد بهترین فرصتها به بدترین تهدیدات تبدیل خواهند شد) تکبر هرچند یک تهدید است ولی یکی از بهترین فرصتهاست از این راز و رمز انسان است که خداوند به فرشتگان فرمود شما نمی‌دانید.

بزرگترین تهدید برای ما شیطان است. شیطان پدیده شگفت‌انگیزی است خدا چرا به او عمر طولانی داده است؟ آیا برای این است که به انسان ضرر و زیان برساند؟ حتماً پاسخ نه هست

می‌توان گفت خلقت شیطان و عمر طولانی او به سود انسان است هرچند شیطان نیتی بجز زبان رساندن به انسان را ندارد اما انسان می‌تواند با نیت و تصمیم او مبارزه کند تا اتفاق معکوس صورت گیرد اگر انسان شیطان را وسیله مجاهدت خود قرار دهد بزرگترین تهدید را به بهترین فرصت تبدیل خواهد نمود.

از جوانی پرسیدند اگر شیطان نبود چه می‌شد؟ جواب داد: اگر هوا جلوی هواپیما نبود چه می‌شد؟ اگر هواپیما در خلاء و بی‌هوایی بود چه می‌شد؟ این بال را برای هواپیما در نظر گرفته‌اند تا با هوا و مانع روبروی خود مبارزه کند و آن را بشکافد نتیجه این مبارزه و شکافتن جز پرواز و اوج گرفتن نیست. در نتیجه تهدید هوا به فرصتی جهت پرواز تبدیل می‌گردد.

خونریزی و فساد که مورد پرسش فرشتگان است برای کسانی که می‌خواهند این چنین باشند ضرر دارد ولی برای کسانی که در برابر این فساد مقاومت می‌کنند سود دارد و باعث پرواز آن‌ها می‌شود. بهترین نمونه این تقابل عاشورا است. عاشورا زیباترین خونریزی عالم است زیرا فرصتی که از این حادثه پیش آمد خیلی بیشتر از تهدیدش بود که اوج و پروازی برای امام در سایه این تقابل پیش آمد. امر به معروف شبیه قسمت پایین بال هواپیما است. این فلز سخت با یک شیب زوایای مانع سر خوردن باد و هوا می‌شود. جایگاه امر به معروف جایگاه نهایی است. یعنی رسیدن به جهاد و گذشتن از این زاویه و نهایتاً اوج و پرواز صورت گرفتن. این که گفته می‌شود آخر کار است به این دلیل است که در آیه شریفه^۱ آخرین کلاس و الحافظون لحدود الله یعنی مؤمن با رسیدن به این کلاس فارغ‌التحصیل می‌شود و آمرین به معروف حافظین حدود خدا هستند مجاهدین در راه اویند امر به معروف می‌تواند در این جهاد به فوز عظیم برسد.

این مراحل را باید سپری کنید این کلاس‌ها را باید به ترتیب پشت سر گذاشت تا مغلوب نشوید، در این جانکته ای لازم به تذکر است و آن این که باید در امر به معروف معروفیت معروف مشخص گردد، و در نهی از منکر هم باید این اصل رعایت شود. به هر جهت امر به معروف مافوق همه چیزهاست. آمرین به معروف باید بنای پرواز داشته باشند یعنی در امر خویش اوج‌گیری و رها شدن را مدنظر داشته باشند. آمرین به معروف می‌بایست جامع بنگرند دارای معرفت دینی باشند

۱. خداوند بزرگ در آیه ۱۱۲ سوره مؤمنین را این گونه می‌ستاید:

التائبون العابدون الحامدون السائحون الراكعون الساجدون بالمعروف والنهي عن المنكر والحافظون لحدود الله و بشرا لمؤمنين

ترجمه: توبه‌کنندگان، عبادت‌کاران، سپاسگویان، سیاحت‌کنندگان، رکوع‌کنندگان سجده‌آوران به معروف، نهی‌کنندگان از منکر و حافظان حدود الهی (مؤمنان حقیقی‌اند) بشادت ده به این چنین مؤمنان

آن‌ها باید توجه داشته باشند که در اداء این تکلیف دیگران را تحقیر نکنند اگر ما می‌خواهیم شهروندی را به رعایت و حفظ حقوق شهروندی امر کنیم مواظب باشیم او را کوچک نکنیم در امر به خوبیها و معروفها باید رعایت شأن دیگران بشود باید تکریم افراد در دستور کار آمرین قرار گیرد. در نهی از منکر می‌بایست عامل منکر را تحقیر کرد فاسق هیچ راهی بغیر از تحقیر ندارد، آمریکا به عنوان نمونه ی بارز باید تحقیر شود تا مطیع گردد. طرفی که مورد نهی شما قرار می‌گیرد در جهل قرار دارد اگر ما بخواهیم او را به وادی عقل بازگردانیم باید او را جوری تحقیر کنیم تا عقلش بر جهلش حاکم شود.

براساس سخنی از امام و نیز خطبه زهرا (س) افراد خاصی باید نهی شوند و آن هم افراد سفیه هستند سفیه یعنی کسی که جهلش بر عقلش غلبه کرده باشد. آن‌ها باید تحقیر شوند اما کسی که گریه بر حسین می‌کند این دارای روح طیب و پاک است او اگر بدحجاب است نباید تحقیر شود زیرا در این صورت بدتر می‌شود واکنش نشان می‌دهد خیال نکنیم هرچه تندتر برخورد کنیم بهتر می‌شود.

معروف باعث می‌شود تا انسان به فطرت خود باز گردد فردی از امام صادق (ع) پرسید که اگر کسی نماز می‌خواند و دیگری اعمال شایسته را نیز انجام می‌دهد ولی شما را دوست ندارد آیا او مؤمن است؟ امام فرمود: انسان صالح نسبت به ما معرض نیست یعنی کسی که ظاهراً اعمال عبادی را انجام می‌دهد و در محبت خود نسبت به خویان کاستی دارد اصل ایمان او با مشکل روبروست چون اصل ایمان با محبت شناخته می‌شود.

● محبت مجبین، خدا اساس دین است، آن که دارای ایمان است عاشق انسانهای فطرت‌گرا است. انسان طبیعت‌گرا فطرت‌گرا نمی‌شود در حقیقت آن‌که نسبت به اهل بیت دارای محبت نیست اگر چه دارای اعمالی هم باشد ولی طبیعت‌گرایی مانع از محبت‌ورزی او نسبت به آل محمد (ص) می‌شود.

انسان فطرت‌گرا حتی اگر روزی به گناهی آلوده شود روح فطرت‌گرا او را وادار به توبه می‌کند. در عصر حکومت امیرالمؤمنین (ع) سیاهی دزدی کرد اما اجرای حد، چهار انگشت او را قطع نمود ولی فرد محدود عاشق امام بود به بازار رفت و دستش را بالا گرفت و امامت را تبلیغ کرد این فرد فطرت‌گراست. این خبر به امام دادند حضرت دستور داد آن فرد را نزد ایشان بیاورند سیاه را آوردند آقا از ایشان پرسید من دست تو را قطع کردم ولی تو باز هم تبلیغ دین می‌کنی سیاه گفت تو حکم

خدا را جاری کردی در حالی که می‌دانستی که من تو را دوست دارم امام به اذن خدا انگشتان او را برگرداند.

مواظب باشید وقتی امر به معروف می‌کنید مؤمن را از تکریم و احترام اشباع کنید. قرآن وقتی می‌خواهد انسان را ارشاد کند جریان سجده فرشتگان بر آدم را برایش بازگو می‌کند و این که تو شایسته بهشتی به او می‌گویی تو از تبار کسی هستی که فرشتگان بر او سجده نموده راه عصیان شایسته تو نیست ما هم به پیروی از قرآن وقتی می‌خواهیم حجاب را ترویج کنیم باید به او بگوییم تو بزرگی بدحجابی تو را کوچک می‌کند تو جایگاه بزرگی داری این حقوق شهروندی است. در زمان پهلوی، پلیس برای برداشتن حجاب با زور برخورد می‌کرد تا حجاب از بین برود این یک نوع تحقیر بود.

پیش از برخورد پلیس قضای جامعه حجاب را شدید کرده بود بگونه‌ای که به افراط کشانده شده بود زنان مجبور به این شدند که حتی پارچه سفیدی روی صورت قرار دهند. این زیاده‌روی در حجاب است اسلام آشکار بودن صورت را مجاز دانسته است زیاد و یا کم کردن آموزه‌های دینی درست نیست مرحوم آیت‌الله حنّال می‌فرمود نماز ظهر چهار رکعت است اگر سه رکعت بخوانید نماز باطل است پنج رکعت هم بخوانید نماز باطل است در حجاب هم همین طور است زیاد و کم کردن آن بزرگترین ضربه را به حجاب می‌زند. در اسلام برای حجاب حد و مرز قرار داده شده است و صورت مستثنی است. در حج هم اگر زن صورت خود را بپوشد تقصیر کرده است. جایگاه، جایگاه مرد است خدا می‌خواهد او را کنترل کند مرد باید به صورت زن نگاه کند ولی فقه ما اجازه نمی‌دهد حتی یک تار موی زن بیرون باشد اما صورت را اجازه می‌دهد بلی اگر جلوی انسانهای نامحرم، فاسق و چشم چران صورتش را کامل بپوشاند اشکال ندارد. حضرت زینب (س) در کاخ یزید صورت خود را با آستین پیراهنش پوشاند تا چشمهای ناچیب او را نبیند این موضوع چیزی دیگری است.

ما می‌بایست در شرایط عادی تعالیم دین را مورد توجه قرار دهیم چادر حجاب کامل و یک لباس دینی است و رهبری هم در بیانی چادر را حجاب برتر معرفی فرمودند. چادر لباس ملی بانوان است هرچند متأسفانه مردان ما لباس ملی ندارند تنها کشوری که در آن مردان لباس ملی ندارند کشور ماست. مردان کشور ما لباس ملی ندارند و همان لباس اروپایی و غربی را می‌پوشند. ✓ یادآوری این نکته ضروری است که لباس شرعی همان است که فقهاء عنوان می‌کنند که اولاً ساتر باشد و ثانیاً حجم بدن در آن مشخص نباشد.

در پایان توصیه من به کسانی که می‌خواهند امر به معروف و نهی از منکر کنند یا می‌خواهند کتاب یا مقاله بنویسند این است که انسان شناسی بویژه بحث عقل و جهل را بیشتر دنبال نمایند.

www.ketab.ir